
УДК 378.147+614.253+611

DOI: 10.21802/2304-7437-2021-2022-16-17(61-62)-125-130

ПРИНЦИПИ ВИКЛАДАННЯ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 228 «ПЕДІАТРІЯ»

**В. А. Міськів, О. Г. Попадинець, М. О. Кулинич-Міськів,
Ю. В. Боднарчук, У. М. Дутчак, Т. В. Князевич-Чорна,
Р. П. Олійник, В. С. Хабчук, А. Б. Гречин,
В. М. Перцович**

*Івано-Франківський національний медичний університет;
76018, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 2;
тел. 0979217969, e-mail: miskivv@gmail.com*

Робота присвячена питанням методологічних особливостей вивчення анатомії людини студентами-педіатрами. Розкривається досвід кафедри з викладання анатомії людини в світлі «Стратегії розвитку медичної освіти», з урахуванням змісту навчальних програм та сучасних тенденцій до цифровізації та діджиталізації вищої освіти загалом та медицини зокрема. Висвітлено досвід застосування міжпредметної інтеграції навчальних планів, що супроводжується підвищенням ефективності навчання майбутніх лікарів-педіатрів шляхом читання практично орієнтованих лекцій спільно із провідними фахівцями пропедевтики педіатрії. А це відповідно дозволяє максимально наблизитись до сучасних вимог освітнього середовища, а використання комп'ютерного тестування здійснює навчальний вплив, що сприяє засвоєнню пройденого матеріалу, а завдяки використанню графічних тестів, сприяє візуальному формуванню ланцюжків взаємопов'язаних процесів. Актуальним для підготовки кадрів високого кваліфікаційного рівня є питання оптимізації навчального процесу в закладах освіти медичного спрямування. З огляду на вищевикладене, заняття з студентами-педіатрами вимагає особливої уваги викладачів кафедри для забезпечення оптимальних умов проведення освітнього процесу з використанням навчальних матеріалів, унаочнень, комп'ютерних засобів навчання, що дає можливість структурувати пізнавальну діяльність студента, для набуття необхідних у подальшій трудовій діяльності знань та навичок.

Ключові слова: *студенти-педіатри, анатомія людини, лекція, практичне заняття, самостійна робота.*

Важливим поштовхом для розвитку медичної освіти стало прийняття та затвердження Урядом України від 27 лютого 2019 року «Стратегії розвитку медичної освіти» [3], яка головною цінністю медичної системи ставить пацієнта, серед яких найважливішими, як відомо, є діти.

Саме тому від якості підготовки спеціаліста-педіатра сьогодні залежить життя та здоров'я найціннішого скарбу нашої держави – дітей. Навчання фахового та вмотивованого медика зараз дозволить покращити якість надання кваліфікованої медичної допомоги в майбутньому. Саме «Стратегія» в поєднанні з «Законом України про вищу освіту» внесли свої корективи в особливості функціонування закладів освіти та обумовили перегляд основних напрямків освітньої політики, що охарактеризувалось необхідністю синхронізації системи підготовки медиків із сучасними темпами та напрямками реформ у медицині [3, 11].

Миттєвий доступ, зберігання і пошук інформації у всесвітній мережі є корисним для вирішення освітніх завдань [4, 7, 11]. Основою медицини є прямиий діалог між пацієнтом і лікарем, тому, якщо студенти використовуватимуть тільки моделі, зображення, аудіовізуальні матеріали або комп'ютери, вони не будуть розвивати необхідні навички спілкування [10, 12, 13]. Позитивним є вивчення "комп'ютерних атласів", які можна розглядати як інноваційні методики навчання анатомії, проте робота з трупним матеріалом залишається найпотужнішим засобом унаочнення та вивчення анатомії як динамічна основа для вирішення проблеми навчання студента-медика [13].

Однак, надмірна залежність від технічного прогресу девальвує "людяність" у медичній освіті. Візуальні знання, які є наслідком розтину тканин, дають можливість реально отримати знання про будову тієї чи іншої структури людського тіла [8, 13]. Когнітивні здібності, отримані з практичним досвідом мають першочергове значення.

Навчальна дисципліна "Анатомія людини" займає одне з чільних і важливих місць у фаховій підготовці студента-медика, а як навчальний предмет посідає одне з провідних місць серед навчальних дисциплін у вищих медичних навчальних закладах. Успішне засвоєння програмового матеріалу залежить не тільки від професійної майстерності викладачів, але й від старанності та раціональної праці студентів [10]. Певні особливості має і методика викладання анатомії людини студентам-педіатрам. Поєднання різних видів та форм навчання створює необхідне освітнє середовище, в рамках якого спостерігається суттєве зростання мотивації як майбутніх лікарів-педіатрів, так і науково-педагогічних кадрів, що обумовлено постійним пошуком нових форм та удосконаленням існуючих навичок викладання.

Провідними формами навчання та контролю знань студентів є лекції, практичні заняття, підсумкові модульні контролю та самостійна робота. Важливим засобом розвитку пізнавальної активності студентів є лекція, якій належить провідна роль серед всіх форм навчально-виховної роботи, враховуючи її значення як основної ланки навчання [1, 6]. Лекція не тільки має важливе навчальне значення, а й виховне, і є

відправним пунктом в організації самостійної роботи студентів, саме тому до лекцій висуваються певні вимоги, такі як:

А. Матеріал лекції, в переважній більшості випадків, повинен передувати тематиці практичних занять.

Б. Організаційна частина лекції повинна вміщувати актуальність теми, бути максимально короткою з урахуванням мотиваційної сторони теми та містити інформацію про практичне застосування викладеного матеріалу в роботі лікаря-педіатра.

В. Тема лекції повинна чітко відповідати навчальній програмі, тематичному плану, цілі і задачі повинні бути чітко означені.

Г. Лекція повинна бути добре забезпечена унаочненнями.

Е. За ходом викладу матеріалу лектор залишає час для запитань та відповідей на них, модерує дискусію з аудиторією [1, 6, 13].

У практиці кафедри добре себе зарекомендувало читання практично орієнтованих лекцій разом із провідними фахівцями пропедевтики педіатрії, що дозволило максимально наблизитись до сучасних вимог освітнього середовища. Практичні коментарі, надані провідними фахівцями-педіатрами під час викладу матеріалу, дозволили збільшити мотивацію та перетворили студентів на активних учасників процесу, які вступають у дискусію та аргументовано відстоюють свою думку. Натомість лектори, як модератори процесу, скеровують дискусію в необхідне русло та допомагають студентам самим знайти правильні відповіді в залежності від поставленого завдання [2].

В основі організації і проведення практичних занять із студентами лежить принцип індивідуального підходу до кожного. З усіх дидактичних принципів, як стосовно читання лекцій, так і для проведення практичних занять, найбільше значення має принцип наочності, а ефективність практичного заняття значною мірою залежить від підготовки до нього студентів [8, 13]. У зв'язку з цим, однією з важливих ланок навчально-методичної роботи кафедри є організація самопідготовки студентів до занять. Чітко організована самостійна робота під керівництвом викладача кафедри забезпечує вирішення проблеми навчання студентів, вміння самостійно поповнювати свої знання [11, 12]. Для активізації самостійної роботи студентів колективом кафедри створений комплекс навчально-методичних посібників та організовано консультації викладачів кафедри, які допомагають з вивченням та скеровують підготовку студентів у потрібне русло [7, 9].

Наявність силабусів допомогла вирішити дві основні проблеми:

-управління змістом навчання та його корекцію;

-управління навчальним процесом та пізнавальною діяльністю студентів [9].

Для покращення сприйняття та засвоєння навчального матеріалу на практичних заняттях особливе значення має використання наочних

посібників, технічних засобів навчання. Поряд із традиційним використанням таблиць, широко застосовуються схеми, малюнки, планшети [8, 13]. Важливим елементом навчання є колективне обговорення результатів та варіантів відповіді з обґрунтуванням оптимального рішення проблеми. На даному етапі заняття добре себе зарекомендувала методика навчання за принципом дискусії, дебатів чи полеміки. Оскільки цей процес чітко організований, викладач може скеровувати дискусію, сприяючи всебічному розгляду проблемного питання, акцентуючи увагу на практично-орієнтованій частині тематики.

Впровадження комп'ютерного тестування виправдало себе в плані оцінки теоретичних знань студентів, адже саме метод вибору відповіді із запропонованих варіантів значно підвищує можливість студентів продемонструвати свої знання [4, 5, 9, 12]. Програма комп'ютерного тестування має навчаючий розділ, що сприяє засвоєнню пройденого матеріалу, а завдяки використанню графічних тестів сприяє візуальному формуванню ланцюжків взаємопов'язаних процесів. Електронні засоби навчання дозволяють вирішити наступні завдання:

- 1) підвищують якість і скорочують час навчання;
- 2) підвищують інтерес і мотивацію до навчання;
- 3) дозволяють трансформувати отримані навички на глибший рівень запам'ятовування;
- 4) забезпечують раціональну систему контролю візуальної та практичної діяльності студента [5, 9].

Висновок

Таким чином одним із головних завдань навчання на теоретичних кафедрах є формування практично-орієнтованого та пацієнтоцентричного мислення у студентів, а ключовим фактором в організації і проведення практичних занять із студентами лежить принцип індивідуального підходу до кожного.

Література

1. Анатомічна лекція як важливий засіб формування корпоративної академічної культури / [Черкасов В.Г., Остапюк Л.І., Дзевульська І.В. та ін.] // Медична освіта. – 2015. – № 3. – С. 90-93.
2. Досвід дуальної лекції як приклад міжкафедральної інтеграції при навчанні майбутніх медиків / [Кочерга З.Р., Попадинець О.Г., Павликівська Б.М., Юрах О.М. та ін.] // Молодий вчений. – 2021. № 8 (96). – С. 17-20
3. Кабінет Міністрів України. Про схвалення Стратегії розвитку медичної освіти в Україні [Internet] 2019 [цитовано 2019 Лютий 27]. Розпорядження № 95-р. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95-2019-%D1%80#Text>

4. Ковальчук Л. Я. Основні тенденції розвитку світової вищої школи. Впровадження сучасних технологій в навчальний процес Тернопільської державної медичної академії ім. І.Я. Горбачевського: досягнення і перспективи // Нові технології навчання в медичному вищому навчальному закладі: Тези доп. навч.-метод. конф. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. – С. 3-12.
5. Кухаренко В. М. Екстрене дистанційне навчання в Україні / Кухаренко В. М., Бондаренко В.В.: колективна монографія. – Харків, 2020. – 411 с.
6. Крохмальна Г. Лекція як функціональний елемент сучасної науково-педагогічної комунікації (вимоги, особливості і перспективи) /Крохмальна Г. // Вісник Львівського університету. – 2018. – Вип. 33. – С. 126–134.
7. Особливості дистанційного навчання студентів-медиків під час карантину / [Князевич-Чорна Т.В., Кіндратів Е.О., Жураківська О.Я., Міськів В.А. та ін.] // Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу: Тези доп. наук-метод. конф. – Івано-Франківськ, 2020. – С. 22.
8. Особливості методики викладання дисципліни “Анатомія людини” студентам англomовної форми навчання / [Pokanevych O.V., Ivnev V.B., Sereda P. I. et al.] // Медична освіта, 2018: <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2018.2.8834>
9. Попадинець О.Г. Силабус навчальної дисципліни «Анатомія людини з особливостями дитячого віку» [Електронний Ресурс] / Попадинець О.Г., Міськів В.А., Грищук М.І. // Івано-Франківськ: Івано-Франківський нац. мед. ун-т, 202. – Режим доступу: <https://ifnmu.sharepoint.com/KAL/Shared%20Documents/Forms/AllItems.aspx?id=%2FKAL%2FShared%20Documents%2FUkrainська%20мова%2FPедіатрія%20%28магістр%29%2F1%20курс%2FАнатомія%20людини%20з%20особливостями%20дитячого%20віку%2FOКП%209%20Анатомія%20людини%20з%20особливостями%20дитячого%20віку%2Epdf&parent=%2FKAL%2FShared%20Documents%2FUkrainська%20мова%2FPедіатрія%20%28магістр%29%2F1%20курс%2FАнатомія%20людини%20з%20особливостями%20дитячого%20віку>
10. Психологічні аспекти викладання дисципліни Анатомія людини в медичних університетах / [Головацький А. С., Черкасов В. Г., Дзевульська І. В. -та ін.] // Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Медицина». 2015. – Вип. 2, № 52. – С.162-165.
11. Свінцицька Н.Л. Шляхи підвищення ефективності навчального процесу з анатомії людини / Свінцицька Н.Л. // Вісник проблем біології і медицини. – 2014. Т. 3, № 109. – С. 101-104.
12. Технології вивчення анатомії людини / [Тимошенко І. О., Андрієнко М. І., Дуднік А. О. та ін.] // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 2015. – № 3 (89). – С. 55-57.

13. Цигикало О. В. Наочність у сучасних методиках викладання анатомії людини / Цигикало О. В., Олійник І. Ю., Марценяк І. В. // Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Медицина». – 2015. – Вип. 2, № 52. – С. 172-174.

Стаття надійшла до редакційної колегії 30.03.2022 р.

PRINCIPLES OF TEACHING HUMAN ANATOMY FOR MEDICAL STUDENTS MAJORING IN 228 "PEDIATRICS"

**V. A. Miskiv, O. G. Popadynets, M. O. Kulynych-Miskiv,
Yu. V. Bodnarchuk, U. M. Dutchak, T. V. Knyazevich-Chorna,
R. P. Oliynyk, V. S. Khabchuk, A. B. Grechin, V. M. Pertsovych**

*Ivano-Frankivsk National Medical University;
76018, Ivano-Frankivsk, Ukraine, Galytska str., 2;
Ph. 0979217969, e-mail: miskivv@gmail.com*

The work is devoted to the methodological features of the study of human anatomy by pediatric students. The experience of the department in teaching human anatomy in the light of the "Strategy for the development of medical education", taking into account the content of educational programs and current trends in digitalization of higher education in general and medicine in particular. The experience of application of interdisciplinary integration of curricula, accompanied by increasing the effectiveness of training of future pediatricians by giving practical lectures together with leading experts in propaedeutics of pediatrics, which allows as close as possible to modern requirements of the educational environment. And the use of computer testing has a training section that helps to master the material passed, and through the use of graphical tests, contributes to the visual formation of chains of interconnected processes. The issue of optimization of the educational process in medical educational institutions is relevant for the training of highly qualified personnel. In view of the above, classes with pediatric students require special attention of teachers of the department to ensure optimal conditions for the educational process using educational materials, visual aids, computer teaching aids, which allows to structure the student's cognitive activity to acquire the necessary in further knowledge and skills.

Key words: *pediatric students, human anatomy, lecture, practical lesson, independent work.*